

PATRIMONI SURO // Pitu Basart i Eloi Madrià > TEXT // Josep M. Fusté > FOTOGRAFIA

Demà bullen!

Aquesta senzilla expressió manifesta que qui l'ha dita té la necessitat de fer matines l'endemà. Té l'origen en el fet que l'operació de bullir, a les fàbriques de suro, començava molt aviat.

Avui bullen a Naturtap –can Falgàs–, una empresa tapera de Cassà que té nou treballadors. És segur que ahir al vespre cap d'aquests obrers no va dir «Demà bullen!» mentre s'afanyava a pujar l'escala per anar cap al llit. Ho diguessin o no, la feina de bullir ha començat d'hora. A les set, es comença a escalfar el perol, i en Pere, a les vuit i amb el tractor, ja és al camp i carrega la plataforma amb les pannes de suro que han passat un any a la pila del rusquer. En aquesta fàbrica de taps es bull barrejat, això vol dir que en Pere agafa pannes de totes les piles per tal que la classe del suro no sigui uniforme i que les partides de taps tinguin qualitats diverses (primeres, segones, terces, quarts i cinques). Quan les té ben posades, ajusta les cadenes i marxa cap a la fàbrica, a mig quilòmetre del camp.

Quan hi arriba, el perol ja fu-

meja, lliga les cadenes al ganxo dels ternals i un motor tiba el cable que aixeca els tres-cents quilos de suro.

Un perol a cada casa

Segons en Berto Bagué «fa cinquanta anys, i encara no tants, moltes cases particulars tenien perol perquè les indústries del suro eren familiars». Aquest perol antic era un dipòsit d'obra quadrat, parcialment soterrat, apte per omplir d'aigua, que tenia un parell de metres de fondària, un metre d'amplària a la part de dalt –on hi havia la barana d'obra– i acabava, a la part inferior, en un recipient d'aram –un perol– aparedat. Aquest perol d'aram entrava en contacte amb el foc que s'hi feia a sota per bullir els feixos i és l'element que ha donat el nom a tota la construcció.

Generalment, el perols tenien una tapadora de fusta, amb una barra travessera que es travava per assegurar-ne el tancament, i un forn a sota, soterrat, per escalfar l'aigua cremant-hi llenya. Al cim del perol, hi solia haver una cúrria per treure'n els feixos, que, quan es preparaven, segons en Berto Bagué «ja es feien puntuts, més amples d'un cap que de l'altre»

Per una guia, fa desplaçar els ternals fins al damunt del perol i a poc a poc el motor deixa anar cable fins que les pannes entren en l'aigua bullent. Només cal desenganxar els ternals i fer baixar la tapa del perol, que garantirà que tot el suro quedi submergit en l'aigua i bulli correctament. Tot seguit en Pere marxarà amb el tractor cap al camp altra vegada i repetirà l'operació fins a vuit vegades en un dia. Si tenim en compte que bullen tres cops cada setmana, el càlcul és fàcil: setmanalment bullen més de set tones de suro i cada any, més de tres-cents.

«El suro es bull per aconseguir que guanyi humitat i que sigui de bon treballar, que es torni elàstic i flonjo». Ens ho explica en Ferran Vall-llosera, gerent de Naturtap. En l'operació de bullir s'eliminen de les pannes una colla d'organismes perjudicials, com els insectes. En

Cinc imatges del procés de bullir el suro: tria en el rusquer, preparació del feix i bullida del suro en el perol.

Ferran ens comenta que «s'ha de bullir en aigua de tres quarts a una hora, depèn del tipus de suro. Nosaltres cada tres dies canviem l'aigua del perol». Si bull més del compte, el suro no guanya; si bull menys del que necessita, hi ha el perill que sigui de més mal treballar. «Si un suro és just –no té prou gruix per fer un tipus de tap– s'ha de bullir bé perquè creixi, s'estufi». Una panna de suro del país pot arribar a guanyar mig centímetre de gruix en la primera bullida.

A vegades el suro s'ha de sotmetre a una segona bullida perquè ha perdut la humitat que necessita per ser treballat, a causa de la tramuntana o pel fet que hagi passat massa dies des que es va bullir per primer cop. Aquesta segona bullida, segons en Ferran, «ja no el fa créixer o, com a molt, només un o dos mil·límetres». Ens comenta aquest fet perquè alguns tenen la creença que en la segona bullida el suro continua augmentant de gruix. «Si fos així, del suro prim aconseguiríem taps de calibre 24», diu tot rient. Un cop bullit, el suro ja pot començar a ser treballat. Només cal, per mantenir la humitat que necessita, emmagatzemar-lo en els traus. Però aquesta ja és una altra història 🍷

→ Fer esquena de bullidor

L'ofici de bullidor era, abans, dels més durs de la indústria del suro. El bullidor era una persona físicament molt forta, ja que havia de portar a l'esquena feixos de suro de 90 quilos que, molls, podien arribar a pesar-ne més de 120. Tant és així que, quan una persona tenia una bona amplada d'espatlles i era valent, es deia –i encara a vegades es diu– que feia esquena de bullidor.

Ens ho recorda en Pep Maymí, de Cassà: «Els bullidors encenien el forn de bon matí, posem-hi a les sis, per escalfar l'aigua del perol i a les vuit ja havien fet la primera bullida». A l'hora de treure el feix bullit venia la feina més esforçada: estiraven la corda a mans i recolzaven el feix a la paret lateral del perol; llavors el bullidor, amb una saca que li tapava el cap i l'esquena, transportava el feix bullit fins als traus.

En Pep ens diu que «fa seixanta anys, algunes fàbriques grosses tenien els seus bullidors, però les fabricotes petites, els llogaven per feixos». I és que hi havia persones que s'havien especialitzat en aquesta feina. A Cassà, en Berto Bagué havia sentit a parlar d'en Ramon Gitano, d'en Petriques i d'en Pa-i-oli, tres bullidors que es llogaven.

El bullir també era una manera de buscar ingressos complementaris o suplementaris. A Sant Feliu, segons en Jaume Bosch, en Pere de l'Horta, que treballava a la Central, i en Pere de cal Trempat, que era pescador, també bullien. En Pep de la Pipa, conegut també com en Pep Pescador, pescava i bullia; i deia sempre: «Quan la mar s'esvalota, fem bullir l'olla bullint suro a can Cañet». I és que la mala mar s'enduia els sous.

Com tota la gent del suro, els bullidors sempre van tenir fama de ganduls. En Pep Maymí recorda que una vegada, en un matí glaçat d'hivern, davant del perol, en Baleri, un bullidor del Firal de Cassà, va respondre així a un que li preguntava com es trobava: «Com vols que em trobi! Tinc piulots, fred de peus i rodesa d'esquena». O sigui, que tenia poques ganes de treballar 🍷